

Један поглед, историчарев, на разлоге сарадње међу научницима у југоисточној Европи

ВОЈНО ДЕЛО 6/1998.

Академик *Владо Стругар*

Науци заиста припада то провиђање у будућност: суверено да расветли претпоставке, образложи предвиђања, изабере ваљанију прилику за југоисточну Европу, по људским вредностима и човечанским значењима. Сав тај разбор бираће страну евроамеричког војног савеза или Европске уније, то јест, између појединачног и сред најближих суседа рогобатног пристајања склопу снага првенствене намене за ратовање, или, дружевног улажења у оквир мирољубљем и твораштвом осмишљене заједнице држава.

И припало би нарочито науци – нигде, чини се, тако прешно као у југоисточној Европи, и свима од ње заповедно – да одреди начела и састави правила опште друштвености, предвиди путеве, средства и облике узајамности људстава различитих националних одређења и верских припадања.

Има, иначе, теорија у свету да ће се у 21. веку – избегне ли се атомски рат уништења тековина људског рода – човеку својствене противности и отуда угон супротности у дружине исказивати највећма кроз супарништво цивилизација, кажу, шест-седам данас делатних у животу човечанства.

А на југоистоку Европе, међутим, три обрасца – имајући духовне суштине од православља, римокатоличке вере и ислама – вековима се сустичу, повремено крве, а икад ли да су искрено и топло усаглашаване. И сада, ево, кроз разбијање шесточлане федерације Југославије и њим проузрокован грађански рат, сваки одсудан учесник јавља се и креће, преже и удара, туче и крвари, поистовећујући своју религију са животом и своју нацију са државом.

Слом комунистичког социјализма, уосталом, разголитио је свуда унесеност религија, како које, у политичка борења, сву друштвену кретњу, чак и нечије ратовање. Римокатоличка црква се, напоследку, наводи најстаријим и најзаслужнијим победиоцем над комунизмом. Ислам је прво искористио комунистичке владавине, па затим освајачки напреднула сила. Православље се згубило услед смањења руске моћи нестанком Совјетског Савеза, као и због српског губитка једнодржавне уједињености пређашњом Југославијом.

За политику наредног доба, за стратегију, дакако, и за науку, то су исходи големе важности, јер ће утицати на вернике, уплитати се у целокупан живот становништва; од победилаца кретаће и увијено и усиљено предавање поука и својствених им закона, у пострадаоца, пак, бивати одбрана властитог постојања.

И нека наука предњачи саветујући саглашавање о добром односу и правичном редоследу где се различите намерености сусрећу, сучељена упорства укрштају, неједнаки прохтеви надмећу. Свуда, дакле, благо-творно да се наднесе наука, јер би и сама спонтаност гдешто наносила срдњу и претње, супарништво пирила нетрпељивошћу, упоредо, зло-вољи олакшала да квари уљудност, злочести да гуши слогу.

А слогом величати разум и човештво, то је морално позвање науке, поетично витештво научника.